

Odhalování podezření z podvodů a příznaků korupce u obchodně závazkových vztahů na stavební práce a dodávky

Poznatky z praxe ve finanční kontrole

Zpracoval: JUDr. Igor IVANOV

Ředitel odboru finanční kontroly Ministerstva vnitra

Telefon : 849 667, e-mail: ivanov@mvcv.cz

Kolik veřejných zakázek ?

- V rámci kapitoly 314 MV bylo realizováno v roce 2007 celkem 201 veřejných zakázek v celkové hodnotě 2 436 584 Kč, v rámci MV, PČR a GŘ HZS 140 veřejných zakázek v hodnotě 1 970 480 Kč.

Zdroj : Odbor programového financování MV

Korupce negativně působí na deficit veřejných rozpočtů

- Čistě z makroekonomického hlediska je evidentní, že zprůhlednění systému a omezení korupčních praktik by přineslo výrazné snížení výdajové stránky veřejných rozpočtů. Jak odhadl ekonom Jan Pavel “pokud by se podařilo dosáhnout v této oblasti úspory 10 procent, ať už zvýšením transparentnosti nebo potřením korupce, znamenalo by to snížení ročního deficitu veřejných rozpočtů asi o 1,7 procenta hrubého domácího produktu”.

Konkrétní problémy

- Umělé rozdělování zakázek na jednotlivé dílčí celky s menšími finančními objemy za účelem vyhnout se vyhlášení otevřených soutěží a zajistit si tak možnost upřednostnit předem vybraného dodavatele.
- Rozšiřování rozsahu prací nad rámec původního výběrového řízení a účtování víceprací a vícenákladů.
- Nedůvodné prodlužování smluvních termínů formou dodatků. Velká část veřejných prostředků je tak proinvestována bez skutečné soutěže, která by stanovila cenu takto vykonávaných prací.

Konkrétní problémy

- Vytváření prostoru pro manipulaci s výsledky výběrových řízení. Zadavatelé zadají výběrové řízení na část dodávky a vědí, že další část dodávky bude zadána dodatečně. Spřízněné firmy mohou úmyslně podhodnotit první část dodávky, aby se staly vítězi výběrového řízení. Vše je domluveno tak, aby druhá, dodatečná část zakázky, případnou ztrátu vynahradila.

Konkrétní problémy

- Aktivity směřující k omezování soutěže, kdy je zájem zadat zakázku jednomu určitému uchazeči (dopředu pečlivě vybranému) a v souladu s tímto cílem se vyhlásí soutěž. Při vypisování užšího řízení s omezeným počtem uchazečů může zadavatel účelově nastavit kritéria, která umožní účast předem vybrané skupině dodavatelů. Ti jsou pak zadavatelem bezdůvodně vyneseni do bezkonkurenčního prostředí.

Konkrétní problémy

- Není účinně bráněno účasti personálně propojených firem v jedné soutěži. V praxi pak nastávají případy, kdy spolu soutěží navzájem propojené firmy a ostatní zájemci nejsou do soutěže připuštěni. Předem vybraní vítězové si sami zorganizují výběrové řízení, “dodají” další účastníky řízení a dohodnou s nimi podobu nabídek. Vítězí pak sice nejnižší cena, ale i ta je vyšší, než kdyby probíhala skutečně otevřená soutěž.

Indikátory možné existence korupčního jednání

- Korupci u veřejných zakázek lze většinou jen velmi obtížně prokázat. Nicméně pro odhalování těchto jevů je možné použít mnohé indikátory, které naznačují přítomnost korupčního jednání:
- nadměrné utajování informací,
- nadstandardní styky zadavatelů s uchazeči,
- nedodržování podmínek smluv (např. neuplatňování sankcí, tolerování nekvality),
- nevyváženost smluvních vztahů v neprospěch veřejného sektoru,

Indikátory možné existence korupčního jednání

- neúměrné hromadění majetku zaměstnanců podílejících se na realizaci veřejných zakázek, které neodpovídá jejich oficiálním příjmům,
- poskytování plateb – bezúročných úvěrů dodavatelům předem,
- poskytování plateb na smyšlená plnění nebo duplicitní platby na plnění, která jsou již zahrnuta v ceně díla,

Indikátory možného korupčného jednání

- poskytování plateb dodavatelům za fiktivní plnění nebo za plnění, které nebylo realizováno v deklarováném rozsahu,
- poskytování plateb dodavatelům bez soupisu vykonaných prací a dodávek,
- dodavatelská firma pracuje na stavbě úředníka, který se podílel na zakázce nebo který je s touto firmou v obchodně závazkovém vztahu za orgán veřejné správy,

Indikátory možného korupčného jednání

- navyšování ceny díla oproti pevné, smluvené ceně.

Jak na to ?

- U stavebních, strojních investic – dlouhodobého hmotného majetku – je velmi vhodné pro odhalování podezření z podvodů, zpronevěr, rozkrádání a korupce využívat institut průkaznosti účetního záznamu.

Jak na to ?

- Průkazným účetním záznamem je mj. účetní doklad, který musí obsahovat předepsané náležitosti a požadavky na průkaznost. Průkazným je pouze takový účetní doklad – záznam, jehož obsah je prokázán přímo porovnáním se skutečností, kterou tento záznam prokazuje.

Jak na to ?

- Zjistí-li kontrolor, že obsah účetního dokladu – záznamu neodpovídá skutečnosti, je povinen od tohoto okamžiku považovat tento doklad za neprůkazný. Zároveň musí ihned žádat předepsaným postupem o podání vysvětlení Příkazce operace, hlavního účetního, osobu odpovědnou za účetní případ a osobu odp. za jeho zaúčtování.

Jak na to ?

- Příklady neprůkaznosti účetních dokladů:
- 1. schází soupisy vykonaných prací a dodávek,
- 2. objemy prací vykázaných nesouhlasí se skutečností (bourací práce, obklady, dlažby, omítky, nátěry, malby,...),
- 3. objemy výkonů neodpovídají skutečnosti (např. odvoz sutě na skládku),

Jak na to ?

- Seznam ukončených staveb nalezneme na účtu 021.
- Seznam rozestavěných staveb nalezneme na účtu 042 – „Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek“.
- K těmto účtům si vyžádáme analytické členění, tj. jmenovité seznamy.

Jak na to ?

- Financování stavebních oprav a údržby z běžných výdajů se účtuje do nákladů v účtové třídě 4, podle rozpočtové skladby stanovené vyhl. č. 323/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů a jedná se o rozpočtovou položku 5171, kde najdeme všechny výdaje na dodavatelsky prováděnou opravu a údržbu a k nim si vyžádáme účetní doklady doložené soupisy provedených prací a dodávek

Jak se orientovat v rozvaze

- Na levé straně rozvahy se nachází majetek z hlediska formy v níž je vázán,
- aktiva se člení na stálá a oběžná,
- na pravé straně rozvahy se nachází majetek z hlediska zdrojů z nichž byl pořízen. Zdroje se člení na vlastní a cizí.

Kde získat potřebné ekonomické informace?

- Základní ekonomické informace pro kvalitní přípravu kontrolní akce lze čerpat z účetní závěrky průkazně doložené inventarizací, zejména pak z rozvahy a výkazu zisku a ztrát.
- V Policii ČR je zaveden ekonomický informační systém, jehož součástí účetní subsystém SAP R/3. Kontrolor by měl umět získávat z tohoto systému potřebné informace.

Odborná úroveň kontrolora

- Zákon o účetnictví, České účetní standardy, prováděcí vyhlášky,
- Zákon o finanční kontrole,
- Zákon o majetku státu,
- Zákon o veřejných zakázkách,
- Zákon o rozpočtových pravidlech,
- Zákon o daních z příjmu (vybr. pasáže).

Kde se odborně zdokonalovat?

- Institut interních auditorů ČR, Praha
Karlovo nám. 2

Proč právě tam? Protože tento institut je napojen přímo na Centrální harmonizační jednotku pro finanční kontrolu MF a uplatňuje jednotnou metodiku.

Závěr

- Děkuji za pozornost, nabízím spolu se svými kolegy aktivní spolupráci a výměnu zkušeností z kontrol týkajících se hospodaření s veřejnými prostředky.